

W ramach prezentowanego projektu zbadam codzienne praktyki działkowców w ogródkach działkowych w Nowej Hucie. Skupię się na ogrodach założonych przez Kombinat dla swoich pracowników. Zajmę się okresem od roku 1970 do dnia dzisiejszego, koncentrując się na okresie PRL-u, ale obejmując badaniami także okres po transformacji ustrojowej. Przyjrę się trzem zbiorom procesów i praktyk, w których uczestniczyli pierwotni użytkownicy działek: zakładanie ogrodów – planowanie, karczowanie i parcelacja; użytkowanie – pozyskiwanie działek, budowa altan, uprawa roślin i hodowla zwierząt; oraz następujące przemiany – zmiana ustroju społeczno-gospodarczego, zmiana kultury działkowej i zmiana pokoleniowa. Dokonam analizy każdego z powyższych zagadnień, przyjmując perspektywę działkowców. Skonfrontuję i uzupełnię ją archiwalnymi dokumentami władz ogrodów działkowych, Kombinatu i dzielnicy. Przeprowadzę badania terenowe, składające się z obserwacji uczestniczącej i wywiadów pogłębionych, oraz kwerendy archiwalne. Wymienione prace badawcze będą się wzajemnie uzupełniać i weryfikować.

Pierwszym celem badawczym projektu jest zrozumienie, opisanie i konceptualizacja znaczenia nowohuckich ogródków działkowych pod względem ekologii, gospodarki, zdobywania umiejętności i wiedzy oraz pracy ich pierwotnych użytkowników. W zakresie ekologii, zbadam relacje i zależności między działkowcami, zwierzętami, roślinami, materiałami i środowiskiem. Pod względem gospodarki, przestudiuję nieformalny i wtórny obieg materiałów i pracy; nieoficjalne wymiany, sprzedaże i zakupy. W kwestii zdobywania umiejętności i wiedzy, postaram się uchwycić sposoby postrzegania, poznawania i myślenia o środowisku działkowym. Odnosząc się do pracy, przyjrę się materiałom, takim jak np. materiały budowlane altan, ich właściwościom i przemianom którym podlegają w rękach działkowców.

Drugi cel badawczy projektu to próba znalezienia nowego sposobu myślenia o socjalizmie i następującym po nim post-socjalizmie, w oparciu o doświadczenia działkowców i robotników przemysłu ciężkiego. Ogródki działkowe wydają się być miejscem alternatywnych zjawisk i praktyk okresu socjalizmu – przestrzenią aktywności, radzenia sobie, niezależności, kreatywności, pomysłowości i obfitości. Z ich perspektywy przestudiuję zmieniające się znaczenia pojęć kluczowych dla okresu socjalizmu i liberalnej transformacji – nauki, pracy, własności i niedoboru; oraz dla scentralizowanego ciężkiego przemysłu i jego upadku – organizacji, dobrobytu, zasobów, możliwości i statusu społecznego. Zbadam postawy przyjmowane wobec czasu i przemijania najstarszego pokolenia działkowców, którzy dorosłość przeżyli zarówno w PRL-u, jak i III RP. Interesują mnie ich przemyślenia dotyczące przeszłości, zmian, starzenia się, zdrowia, śmierci, młodości i przyszłości.

W Polsce istnieje 5000 ogrodów działkowych z prawie milionem działek. Stanowi to najwyższą ilość działek na mieszkańca w Europie. W Nowej Hucie znajduje się 30 ogrodów działkowych; pierwszy powstał w 1954 roku, ostatni w 1987 roku. W sumie zajmują prawie 200 ha, czyli połowę powierzchni ogrodów działkowych w Krakowie. Jak wynika z badań, w 2010 roku 1/4 gospodarstw domowych w Nowej Hucie miała dostęp do ziemi. Mimo że w Polsce ogrody działkowe są wszechobecne, a większość z nich powstała w okresie socjalizmu, ta zależność nie została jak do tej pory zbadana. Ogrody działkowe – miejsca osobistej ekspresji i wolności; lokalnego zakorzenienia i obfitości – ukazują niedostatecznie przebadane oblicze socjalizmu. Studium ogródków działkowych – alternatywnych przestrzeni socjalizmu – w Nowej Hucie – sztandarowym projekcie socjalizmu – rzuci nowe światło na wciąż aktualny temat rozumienia okresu PRL-u. Przyczyni się do zrozumienia życia codziennego, czasu wolnego i twórczej ekspresji klasy robotniczej. Podczas gdy nowohuccy działkowcy-robotnicy mogliby zostać uznani za ofiary reżimu socjalistycznego i transformacji ustrojowej, w prezentowanych badaniach spróbuję zrozumieć ich indywidualną i zbiorową sprawczość – radzenie sobie, pomysłowość, spostrzegawczość, umiejętności i wiedzę. Jako że pokolenie pierwotnych użytkowników ogródków działkowych w Nowej Hucie powoli odchodzi, jest to ostatnia szansa na poznanie ich perspektyw.